№ 43 Մարտի 15 (27) 1880 Մարտի 15 (27) № 43

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կէս տարվանը 6 ռուբլի։
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մի աղետալի լուր։—Ներքին տեսութիւն, Մի նկատողութիւն։ Նամակ Զիգիշլարից։ Նամակ Շամախուց։ Նամակ Երևանից։ Նամակ Բագուից։ Նամակ Խմբագրին։ Ներքին լուրեր։—Արտաքին տեսութիւն։ «Times» լրագրի յօդուածը, Թիւրքիա։ Անգլիական պարլամենտը և Ֆէրրիի օրէնքը։ Նամակ Թիւրքիայից։—«Մշակի» հեռագիրներ։—Յայտարարութիւններ։

ՄԻ ԱՂԵՏԱԼԻ ԼՈՒՐ

Մեզ հաղորդեցին Վանի ռուսաց կոնսուլի, պ. Կամսարականի հետևեալ տխրալի հեռագիրը տըպագրելու համար, որ և շնորհակալութեամբ տպում ենք։ Պ. Կամսարականը ստանալով փողերը, որոնք ուղարկվեցան յօգուտ Վանի սովատանջների, պատասխանում է որ փողերը ստացել է և աւելացնում է.

«Սովը անասելի սաստկութեամբ աճում է. Աղբակում մօտ 150 մեռածներ կան, գիւղական հարիւրաւոր աղջիկներ մերկ և սոված ընկած են գիւղերի փողոցների վրա։ Վանում երկու մինչև երեք հարիւր մանուկներ անօթութենից հիւանդացել են։ Խրիմեան ձեռնարկում է մի հիւանդանոց հիմներ։ Օգնեցէք այդ մարդասէր հիմնարկութեանը։ Եթէ հարկաւոր միջոցներ չը գործ դրվեն, Վասպուրականը կորած կը լինի։ Միայն նշանաւոր գումարներ կարող կը լինէին փրկել կատարեալ կորուստից։»

Մի՞թէ այդ տեսակ պաշտօնական անձի ձեռքով գրած դօկումենտն էլ տեսնելով Թիւրքաց կառավարութիւնը կը հերքի Հայաստանի մէջ սովի աղետալի եղելութիւնը։

Այժմ մենք հասկանում ենք թէ ինչի Ռ. Դուռը մի կողմից հրամայում է Կ. Պոլսի հայոց լրագիրներին լռել Հայաստանի անմխիթար դրութեան վրա, իսկ ուրիշ կողմից արգելում է Ռուսաստանի մէջ հրատարակվող հայոց լրագիրներին մտնել իր պետութեան սահմանը։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԻ ՆԿԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆ ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԻԱՆՁՆՈՒՀԻՆԵՐԻՆ

Բարեհաճեցէք տեղ տալ ձեր լրագրում այս մի քանի տողերիս։ Երբ յօգուտ Վանի սովատանջների համարեա բոլոր հասարակութեան դասակարգերից փողեր են հաւաքվում, երկու դասակարգ միայն մնում են մինչև այսօր խուլ դէպի նրանց աղէտալի և մերձ ի մահ դրութիւնը։ Մեր խօսքն է մեծ մասամբ վարդապետների և Թիֆլիսի կոյսերի մասին։ Տարօրինակ երևոյթ է ճշմարիտ՝ կարծես այն մարդիքը, որոնք հեռացել են աշխարհից և նուիրել իրանց անձը հոգւոյ փրկութեանը, առաւել ևս զգայուն սիրտ պէտք է ունենային, առաւել ևս պէտք է շուտ օգնութեան ձայն տային քաղցածներին, քան թէ մենք, մեղաւոր աշխարհականներս։ Բայց ի՞նչ ենք տեսնում, բոլորովին ընդհակառակն... Երբ աշխարհականը, ինչպէս պ. Մարտիրոս Հախնազարեանցը (Մշակ № 22), կարդալով «Հայրիկ հոց, հայրիկ հոց» խօսքերը, դառն արտասունքներ է թափում և մի քանի իր նըման չքաւորների հետ օգնութեան ձեռք է մեկնում վանեցիներին, վարդապետները և կոյսերը քարացրել են իրանց սիրտը, նրանց աչքերում արտասունքներ չեն երևում։ Վարդապետների մասին մենք այլ ևս չենք կամենում խօսել, նրանք սովորել են միայն փող հաւաքել ուրիշներից։ Իսկ դուք, Թիֆլիսի կոյսերդ, ո՞ւմ համար էք պահում ձեր փողերը։ Ձեզանից ամեն մինը ունի յայտնի գումար, մեզ այս հաստատ յայտնի է։ Մի՞թէ ձեզ չէ վրդովում վանեցիների քաղցածութիւնը։ Եթէ դուք լրագիր չէք կարդում, ներեցէք, չը գիտենք, մի՞թէ զոնեա չէք լսում, որ սովը Վանում մինչև այնտեղ է հասել, որ արմատներով են կերակրվում, որ սովից մեռած դիակներ են պատահում։ Պատմութիւնից օրինակներ կան, որ սովը երբ սաստկանում է, մարդկային զգացմունքները բթանում են, մարդ գազանանում է, նա չէ խնայում իր ամենամերձաւորը՝ կինը և որդին, սպանում է նրանց և ուտում է քաղցից դրդված։ Մի՞թէ մինչև այս դրութեանը պէտք է թողնենք հասնել մեր եղբայրներին և քոյրերին։ Մի՞թէ կարծում էք դուք, որ ձեր պարտաւորութիւնը վերջանում է նրանով, որ առաւօտ և երեկոյեան եկեղեցում աղօթում էք, զիշերները եկեսցէ կարդում, և երբ հրաւիրում են, ննջեցեալների վրա երգում էք։ Չէ, դուք ունէք այժմ առաւել ևս մեծ պարտաւորութիւն՝ մեկնել ձեր ձեռքը Վանի քաղցածներին։ Սրանով չը բաւականանալով միայն, դուք պարտաւոր էք՝ ամեն մինդ ձեզանից, տունից տուն Թիֆլիսում մանգալով նուիրատուութիւններ հաւաքել ամենքից սովատանջների համար։ Մենք հաւատացած ենք, որ այնպիսի քարացած սրտերն անգամ, ինչպէս Թիֆլիսի մի քանի հարուստներինը, ձեր ներկայութեամբ և առաջարկութեամբ կը մեղմանան և զգայուն մարդի սրտեր կը դառնան։ Մի՞թէ սրանից առաւել սուրբ պարտաւորութիւն կը լինի ձեզ համար, որ դուք կը դարձնէք շատերը, որոնց մէջ չը կայ ազգայնութեան նշոյլ անգամ, որոնք կորցրել են մարդկային զգացմունքների յատկութիւնը, դէպի մի բարի գործ՝ դէպի մահից կենդանութիւն տալ քաղցածին։

Մենք յուսով ենք բոլորովին, որ կը լսենք շուտով այսպիսի մի վսանգաւոր և թշուառ դէպքում ձեր մանակցութիւնը և ձեր ջանքը սովածների համար փողեր հաւաքելում։

Բժիշկ Միրիմանեան

ՆԱՄԱԿ ԶԻԳԻՇԼԱՐԻՑ

Փետրվարի 23-ին

Հայաստանի Վան քաղաքի և նրա շրջակաների մէջ յայտնված սովը ամեն մի ազնիւ հայի սրտում ցաւ է ներդործում։ Ուստի մենք էլ, հայերի փոքրիկ խումբը Զիգիշլարում, պ. Սարգիս Լալայեանցի և Նիկոլայ Մէլիքեանցի ջանացողութեամբ ստորագրութիւն բացարինք և հաւաքեցինք յօգուտ Վանի սովատանջների 255 ռուբլի, որ և ուղարկում ենք ձեզ նուիրատուների ցուցակի հետ միասին։ Այսպէս ոմն 100 ռուբլի, եղբայրք Տէր-Օհանեանց 25 ր., Ն. Մելիքեանց 10 ր., Մ. Բաբայեանց 5 ր., Թ. Հախումեանց 10 ր., Ե. Կուզնեցով 10 ր., Ա. Մնացականեանց 5 ր., Մ. Գէորգեանց 5 ր., Ա. Բաղիրով 5 ր., Ա. Մելիքեանց 5 ր., Անյայտ ոմն 25 ր., Յայտնի ոմն 10 ր., Անյայտ ոմն 10 ր., Ա. Մելիքեանց 5 ր., Զապարով 5 ր., Զ. Փաւուխով 10 ր., Ա. Շանպաղեանց 5 ր., Վ. Մեսրովբեանց 5 ր.։ Գումարն է 255 ր.։

Աւէտիս Տէր-Օհանեանց

ՆԱՄԱԿ ՇԱՄԱԽՈՒՑ

4 մարտի

Ցեսնելով մեր ազգային եղբարց որպէս ռուսահպատակ, Նոյնպէս և Վանայ, Աշկերտի և Բայազէթի աղետալի կաթուածը հացի, փութացայ յօգուտ նոցա առաքել ձեզ իմ լուսայն յիսուն ռուբլի արծ. խոնարհաբար խնդրելով ձեզնից, համեմատ ձեր նկատողութեան հասուցանել ուր արժան կը համարէք, 30 ռուբլին վան Ռուսահպատակ մեր ազգայնոց, և 20 ռուբլին Վանայ, Աշկերտի և Բայազետու ազգայնոց։

Ընդունեցէք իմ խորին յարգանաց հաւաստիքը։

Պ. Մելիք-Բեգլարեանց

ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՒԱՆԻՑ

20 փետրվարի

Շատ անգամ հասարակական օգտաւէտ հիմնարկութիւնները չեղվում են իրանց բուն նպատակից և մասամբ դառնում են բարոյական ախտերի կենտրոն։ Յաւալի իրողութիւն, բայց ափսոս, որ ասածներս ճշմարիտ է։ Այդպիսի հիմնարկութիւններից մէկը և կլուբն է։ Ի՞նչ է արդեօք կլուբ ասածը, եթէ ոչ մի հիմնարկութիւն, որի նպատակն է հանել մարդուն իր ընտանեկան նեղ շրջանից և մտցնել հասարակական, ընկերական կեանքի մէջ, ստիպել նորան զանազան խօսակցութիւններով, միմեանց մէջ ունեցած խորհրդակցութիւններով, դատողութիւններով, հարցեր լուծելով զարգացնել իր միտքը, ճաշակը, կենցաղավարութիւնը, բարքը, վարքը և այլն։ Ի հարկէ այդ բաւական չէ։ Որական պաշտօնական ծառայութիւնները, արհեստաւորի, վաճառականի, ուսուցչի և ուրիշ շատերի ծանր աշխատութիւնները չափ ու սահման ունեն։ Բնական է, որ մարդ այս բոլորից յետոյ բաւականութեան մէջ լինել է ուզում. ուրախ, զուարճալի ժամեր անցնել է սիրում և իր այդ զուարճութիւնը, ուրախութիւնը նա գտնում է կլուբի մէջ պարելով, խօսելով, ծիծաղելով, դիցուք չափաւոր ուտելով ու խմելով։ Ահա մեր կարծիքով ինչ է կլուբի նշանակութիւնը, ահա ինչ է նորա նպատակը։ Այդ նպատակին էլ արդեօք հետևում մեր Երևանի կլուբը։—Ո՛չ, ու ամենևին ոչ։ Եթէ մանէք մեր կլուբը, միայն կը տեսնէք թուղթ խաղացողների խմբեր, որոնք նստում են շատ ու շատ երկար ժամեր. դրանց երեսին նշմարվում է կամ ուրախութեան և կամ յուսահատութեան նշաններ։ Կլուբի նոր գրված անդամը, որ բոլորովին անծանօթ էր առաջ կամ անընդունակ թղթախաղին, ընկնում է պատահմամբ այդպիսիների թակարդը և դատարկում է նրանց առաջ իր քսակը։ Ասիական կեանքում մեծացած հայ կինը՝ այդ հայ-վաճառականի թանգագին ամուսինը, անդամ գրվելով կլուբում և ծանօթանալով եւրոպական վերջին նորաձևութեան, մոդայի հետ, ամբողջապէս՝ հոգւով ու մարմնով անձնատուր է լինում այն մտքին, թէ երբ պէտք է գնալ կլուբ, ինչ հագուստով, ինչ ճաշակով և այլն։ Նորա տնտեսութիւնը մոռացվում է։ Նա, որ առաջ իր տնտեսական գիտութիւններով, ընտանեկան նիստ ու կացով օրինակ էր լինում, այժմ այդ իր միակ արժանաւորութիւնից էլ զրկված, բամբասանքի և պախարակութեան առարկայ է դառնում։ Հայ կնոջը վերցնել ու փակ կեանքից յանկարծակի աղատութիւն տալ—առարկայ է դառնում։ Հայ կնոջը վերցնել ու փակ կեանքից յանկարծակի աղատութիւն տալ—կը նշանակի միանգամայն ապականել և հրէշացնել նորան....

Այս է Երևանի կլուբը յաճախող հայ տիկինների պատկերը. երևանցի հայ կնոջ յառաջադիմութիւնը։

Կլուբի այժմեան կազմակերպութիւնը և վերջին օրերում տեղի ունեցած անբաւականութիւնները նորա անդամների մէջ առիթ է տալիս ինձ մի առաջարկութիւն անել մեր վաճառականներին, որոնց թիւը կլուբում այս տարի եռապատկուելով, հասել է մինչև 40—50-ի։

Մենք հեռու չենք այն մտքից, որ այդպիսի հիմնարկութիւնների մէջ, ինչպէս կլուբն է, միաքաղաքայի հայերը, թուրքերը, ռուսները միասին նստէին, միասին մտածէին, միասին գործէին։ Այդ կը լինէր և ցանկալի է այն ժամանակ, եթէ ամենքի համոզմունքները, խնդիրները, ճաշակը մի լինէին։

Բայց որովհետև գաղափարների, զարգացման աստիճանների տարբերութիւնից յառաջանում են անբաւականութիւններ և կլուբը այդ դէպքում ստանում է Կրիլովի «Квартетъ»-ի պատկերը,—աւելի լաւ կը լինէր, եթէ մեր քաղաքացի վաճառականները մտածէին բաց անել իրանց համար մի առանձին կլուբ, որ կարող էր ստանալ օրինակ «Վաճառականական կլուբ» անուն։ Բացի դրանից այդպիսի հիմնարկութիւն բաց անելուց առաջ, մենք խորհուրդ կը տայինք նոր բացանելի կլուբի կանոնադրութեան վրա մտածել և մտցնել նրա մէջ այնպիսի յօդուածներ, որոնք կը բովանդակեն իրանց մէջ պարզասրութեան, մոդայի բացակայութեան մտքեր։ Թող հաւատան, որ այդպիսի դէպքում, կլուբը չէր ստանայ մի որ և է վատ չկոչայի կերպարանք, այլ ընդհակառակը աւելի շուտ կը հասցներ նրան իր նպատակին։

Յովհաննէս—Հեթում

ՆԱՄԱԿ ԲԱԳՈՒՑ

29 փետրվարի

Ահա ուղարկում ենք ձեզ եօթանասունը վեց ռուբլի որ հաւաքեցինք Վանայ սովելոց օգնին, մեր պատուելի ազգայինների օժանդակութեամբ, որոց յայտնում ենք մեր խորին շնորհակալութիւնը։

Պարոն խմբագիր, խնդրում բարեհաճեցէք յիշեալ գումարը հասցնել պատկանելոյն և ձեր պատուա-